Approach to Addressing Poverty in a Comprehensive and Accurate Manner in Chiang Klom Subdistrict, Pak Chom District, Loei Province[1]

Wich Maliton[2], Wiriya Pianthan [3,*], Rungkarn Inthawong[4], Tanunchai Boonnuk [5], Kwankanit Intaratrakul [6], Surayuth Suratao [7]and Amnart Yothee [8]

Abstract

This research was approved by the Human Research Ethics Committee, with the approval number H022/2564. The research findings aim to contribute to the country's Sustainable Development Goal of reducing poverty (No Poverty). The objectives are: 1) to study the poverty situation based on the comprehensive and precise poverty alleviation approach in Loei Province, and 2) to examine the comprehensive and precise poverty alleviation strategies in Chiang Klom Sub-district, Pak Chom District, Loei Province. This is a mixed-method study. The research tool is a standardized questionnaire from Program Management Unit on Area Based Development (PMU A), analyzed using the PPP Connect software. For the qualitative research, focus group discussions were conducted. The

[1] Research Article. The research article is an adaptation of the research project "Research for Comprehensive and Targeted Poverty Alleviation in Loei Province" conducted by Loei Rajabhat University. The project was funded by Program Management Unit on Area Based Development (PMUA), Fiscal Year 2023

[2] Asst. Prof. Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University.
Email: Wich.mal@lru.ac.th

[3] Lecturer at Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University. Email: Wiriya.p3@gmail.com

[4] Dr., Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University. Email: rungkarn.int@lru.ac.th

[5] Assoc. Prof. Dr., Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University.
Email: tanunchai.boo@lru.ac.th

[6] Dr., Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University. Email: kwankanit@gmail.com

[7] Dr., Community Organization Network of Loei Province. Email: surayuth2020@gmail.com

[8] Subdistrict headman of Nong Ya Plong Subdistrict, Wang Saphung District, Loei.
Email: amnartyothee9919@gmail.com

*** Corresponding author:** Wiriya Ppianthai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University. Email: wiriya.p3@gmail.com

Received: September 19, 2024 **Revised:** May 1, 2025 **Accepted:** June 10, 2025

population includes households that did not meet the criteria according to TPMAP data and the vulnerable group data from Ministry of Social Development and Human Security.

The research findings are as follows 1) A total of 86.47% of the respondents completed the questionnaire. However, 13.53% of the questionnaires could not be analyzed due to reasons such as relocation, refusal to provide information, or the death of the household head. Most of the poor households in Loei Province are in a state of hardship, accounting for 44.17%. 2) The poverty alleviation strategies revealed strong cooperation from partner networks, resulting in the formation of a sub-district-level poverty alleviation working group. This group has been collaborating from the beginning, including data collection, screening poor households for development, planning operations, and conducting joint monitoring and evaluation.

Keywords: Poverty problem, Poverty alleviation strategies, Comprehensive and targeted poverty alleviation

แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย[1]

วิชญ์ มะลิต้น[2] วิริยา เพียรไทย[3,*] รุ่งกานต์ อินทวงศ์[4] ธนัญชัย บุญหนัก[5]
ขวัญคณิศร์ อินทรตระกูล[6] สุรยุทธ สุระท้าว[7]และอำนาจ โยธี[8]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เลขที่ H022/2564 ผลการวิจัยที่ได้จะนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ คือการลดปัญหาความยากจน (No Poverty) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพความยากจนตามแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดเลย และ 2) ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed method) เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตรฐานกลางจาก บพท. วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม PPP Connect ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสนทนากลุ่ม ประชากรได้แก่ ครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามข้อมูล TPMAP และข้อมูลกลุ่มคนเปราะบางของ พมจ. ผลการวิจัย พบว่า 1) มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 86.47 มีแบบสอบถามที่วิเคราะห์ไม่ได้คิดเป็นร้อยละ 13.53 เนื่องจากมีการโยกย้ายที่อยู่ ปฏิเสธการให้ข้อมูล หรือเจ้าบ้านเสียชีวิต ครัวเรือนยากจนจังหวัดเลยส่วนใหญ่อยู่ในระดับอยู่ยาก คิดเป็นร้อยละ 44.17 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า เกิดความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงาน จนเกิดเป็นคณะทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับตำบล ซึ่งได้

---

[1] บทความวิจัย. ปรับปรุงมาจากโครงการวิจัย การวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ ปีงบประมาณ 2566

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อีเมล Wich.mal@lru.ac.th

[3] อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อีเมล Wiriya.p3@gmail.com

[4] อาจารย์ ดร. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อีเมล rungkarn.int@lru.ac.th

[5] รองศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อีเมล tanunchai.boo@ru.ac.th

[6] อาจารย์ ดร. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อีเมล์ kwankanit@gmail.com

[7] ดร. สังกัดขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดเลย อีเมล surayuth2020@gmail.com

[8] กำนันตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อีเมล amnartyothee9919@gmail.com

*** ผู้ประพันธ์บรรณกิจ:** วิริยา เพียรไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
อีเมล Wiriya.p3@gmail.com

วันที่รับบทความ: 19 กันยายน 2567 **วันที่แก้ไขบทความ:** 1 พฤษภาคม 2568 **วันที่ตอบรับบทความ:** 10 มิถุนายน 2568

ดำเนินการร่วมกันตั้งแต่ต้นทาง คือการสำรวจข้อมูล การคัดกรองครัวเรือนยากจนเข้าสู่การพัฒนา การวางแผนการดำเนินงาน และติดตามประเมินผลร่วมกัน

คำสำคัญ: ปัญหาความยากจน แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

บทนำ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2018) ได้กำหนด เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นกรอบแนวทางร่วมกันของประชาคมโลกในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ โดยประเทศไทยได้นำ SDGs มาใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ ผ่าน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งมีวิสัยทัศน์ว่า “พลิกโฉมประเทศไทยสู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” (Transformation to Hi-Value and Sustainable Thailand) การดำเนินงานตามแผนฉบับนี้อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการสืบสาน รักษา และต่อยอดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของไทย 2)เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ซึ่งมุ่งหมายให้ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” และสร้างโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 3) แนวคิด Resilience ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ คือ (1) การพร้อมรับ (Cope) ภาวะวิกฤต (2) การปรับตัว (Adapt) ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และ (3) การเปลี่ยนแปลงเพื่อเติบโตอย่างยั่งยืน (Transform) และ 4) โมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ที่ผสานเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวเข้ากับศักยภาพด้านความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมของประเทศ สอดคล้องกับข้อเสนอของ เสรี พงศ์พิศ (2556) ที่ชี้ว่าประเทศไทยจะต้องเผชิญกับวิกฤตจากกระบวนการคิดและการพัฒนาแบบเดิม และจำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านสู่ “กระบวนทัศน์มหาบูรณาการ” (Grand Integration) เพื่อให้สังคมสามารถก้าวข้ามภาวะวิกฤต และสร้างแนวทางพัฒนาใหม่ที่ครอบคลุมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2562) กล่าวถึงการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่นำไปสู่การปฏิบัติให้“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาประเทศคือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) แต่ประเทศไทยภายหลังภาวะปกติใหม่ กลับประสบกับปัญหาที่รุมเร้าหลายประการโดยปัญหาที่รุมเร้านั้นล้วนแต่มีต้นเหตุมาจากปัญหาหลักคือ “ความยากจน” (คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม, 2564) ในขณะที่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2567) ได้กำหนดใช้เกณฑ์ต่างๆ เพื่อตัดสินว่าผู้ใดมีรายได้ต่ำกว่าความยากจน ซึ่งในปี 2566 เส้นความยากจนในประเทศไทยถูกกำหนดไว้ที่

10,000 บาทต่อปีต่อคน หรือ 833 บาทต่อเดือนที่หมายความว่าบุคคลที่มีรายได้ต่ำกว่าจำนวนที่ระบุ จะถือว่าตกอยู่ในสถานะความยากจนตามเกณฑ์ของไทย โดยใช้รายได้หรือค่าครองชีพเป็นหลักในการกำหนดเส้นความยากจนเกณฑ์การกำหนดเส้นความยากจน การใช้เส้นความยากจนระดับประเทศนี้ช่วยในการประเมินระดับความยากจนในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศและในการวางแผนและดำเนินนโยบายเพื่อลดความยากจนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น กลไกที่สำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจน ให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การประกอบอาชีพ และบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ที่สูงขึ้นและกระทบต่อคุณภาพของสังคมที่สูงขึ้นเพื่อเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีต่อไป

มนัส สุวรรณ (2549) และธนพล สราญจิตร์ (2558) กล่าวถึงความยากจนว่าปัญหาความยากจนในสังคมไทยเป็นปัญหาที่เรื้อรังมาอย่างยาวนานอีกทั้งยังไม่มีวิธีการใด ๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืนความยากจนเป็นปัญหาที่มีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ 1) สาเหตุภายในตัวบุคคล ได้แก่ การขาดต้นทุนการผลิต ขาดที่ทำกินต้นทุนการผลิตมีราคาสูง ความเจ็บป่วยหรือพิการ การขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ การขาดศีลธรรมและคุณธรรม ติดอบายมุขยาเสพติด การว่างงาน ค่าแรงงานต่ำ การถูกเอาเปรียบ การเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบ 2) สาเหตุภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ การกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียมนโยบายที่ไม่ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ระบบการบริหารงาน สอดคล้องกับสมพันธ์ เตชะอธิก และจุติมาพร พลพงษ์ (2560) และ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2560) ที่กล่าวถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนได้แก่ การค้นหาผู้นำแก้ไขความยากจนและประสานงานความร่วมมือทุกภาคส่วน การวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน ปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ไขความยากจน การจัดทำตัวชี้วัด และค้นหาคนยากจนทั้งเชิงโครงสร้างและปัจเจก การจัดกระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่ต้นแบบ การอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาความยากจน การจัดตั้งกองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงปัจเจกและโครงสร้าง สรุปบทเรียน ติดตามประเมินผล และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO) และ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (MSDHS) กล่าวถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่าโดยภาพรวมแล้วได้ชื่อว่าเป็นภาคที่มีความแห้งแล้ง หนาวจัด น้ำท่วม เป็นที่ราบสูง และมีความยากจนสูงกว่าทุกภาคในประเทศ ความยากจนดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเป็นอย่างมาก ยิ่งสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) คุณภาพชีวิตของคนรุ่นใหม่จึงยิ่งมีความสำคัญที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญ ดังนั้นจึงมีการกำหนดเกณฑ์วัดความยากจนแตกต่างจากระดับประเทศตามความแตกต่างในค่าครองชีพและเศรษฐกิจในแต่ละภาคและในกรณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นในปี 2566 เส้นความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถูกกำหนดไว้ที่ประมาณ 9,000-10,000 บาทต่อปีต่อคน หรือ 750-833 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนระดับประเทศเส้นความยากจนในแต่ละจังหวัดหรือจังหวัดภายในภาคอาจมีการแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยเฉพาะท้องถิ่น เช่น ค่าครองชีพที่แตกต่างกัน ซึ่งเกณฑ์การวัดความยากจนมักจะมีการปรับตามสถานการณ์

ทางเศรษฐกิจและค่าครองชีพในแต่ละพื้นที่ และสอดคล้องกับรายงาน Area need ที่ได้กล่าวถึงบทสรุปความต้องการของพื้นที่ : สิ่งที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการเพื่อแก้ปัญหาสำคัญ (www.sdgmove.com) ที่พบว่าประเด็นการพัฒนาพื้นที่นั้นประเด็นหลักคือการลดความเหลื่อมล้ำและการแก้ปัญหาความยากจน รวมไปถึงชุมชนต่างเห็นว่าการกำหนดความต้องการและปัญหาของชุมชนที่ต้องการแก้ไขปัญหาในกระบวนการวิจัยต่างๆ นั้นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและให้สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ในการร่วมกันนำความรู้และงานวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายและการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้มากขึ้น

สำนักงานหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) (2564) ได้เร่งสำรวจและแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประเทศโดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนภายหลังปัญหาวิกฤติโควิด 19 โดยการใช้มหาวิทยาลัยเป็นฐานการพัฒนา ซึ่งในปี 2564 มีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เป็นต้น จะได้รับงบประมาณและองค์ความรู้จาก บพท. ให้การสนับสนุนและคัดแยกประเภทครัวเรือนยากจนออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ อยู่ดี อยู่ได้ อยู่ยาก อยู่ลำบาก ซึ่งคัดแยกจากเครื่องมือกลางที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นจากหลายมหาวิทยาลัยโดยกำหนดขึ้นเป็นแบบสอบถามทุน 5 ด้าน (ทุนมนุษย์ (Human capital) ทุนทางกายภาพ (Physical capital) ทุนทางการเงิน (Financial capital)ทุนทางธรรมชาติ (Natural capital) และทุนทางสังคม (Social capital)), โปรแกรม Point to Point Protocol Connect (PPP Connect) ส่วนกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมกลุ่ม การระดมสมอง เพื่อเป็นมาตรฐานร่วมกันทั้งประเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูลและชี้เป้าคนจนให้เกิดความแม่นยำและตรงจุดที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างไร้ข้อผิดพลาด โดยการคัดเลือกจังหวัดที่เข้าร่วมการแก้ไขปัญหาความยากจนดังกล่าวนี้จะพิจารณาจากจังหวัดที่มีปัญหาความยากจนเรียงตามลำดับมากไปหาน้อยอ้างอิงจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของกรมการพัฒนาชุมชนและเข้าหากลุ่มคนยากจนจากโปรแกรม TPMAP ที่ได้รับการอนุญาตจากผู้ถือบัญชีรายชื่อผู้ตกเป็นกลุ่มคนยากจนในแต่ละจังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุมัติ นอกจากนั้นยังต้องมีภาคีภาครัฐในการเข้าร่วมแก้ไขปัญหาในแต่ละประเด็นงานไม่ว่าจะเป็น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จังหวัดเลยกล่าวเป็นหนึ่งในจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประสบปัญหาความยากจนเป็นลำดับสุดท้าย อันหมายถึงมีคนยากจนน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 0.8 แต่ได้รับการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาคนยากจนจาก บพท. เนื่องจากพบว่าครัวเรือนมีปัญหาในลักษณะของการเหลื่อมล้ำกล่าวคือ ช่องว่างระหว่างอำเภอที่มีรายได้ต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงที่สุดนั้นมีความห่างค่อนข้างมาก โดยเมื่อแยกรายอำเภอจะพบว่าอำเภอปากชมเป็นลำดับแรกที่พบปรากฏการณ์ดังกล่าวนั้น และในปรากฏการณ์ดังกล่าวจะทำให้รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนของจังหวัดเลยนั้นสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนของประเทศและกลายเป็นหนึ่งในจังหวัดที่ไม่ถือว่าประสบปัญหาความยากจน อย่างไรก็ตามเมื่อทำการพิจารณาข้อมูลในระดับอำเภอจะพบว่าอำเภอส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนที่ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนของประเทศ ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ความยากจนในพื้นที่จังหวัดเลยมีลักษณะ “ซ่อนตัว” กล่าวคือมีปัญหาความยากจนหลบอยู่ใน

พื้นที่ที่ไม่ถูกระบุว่าเป็นพื้นที่ที่มีความยากจน การสำรวจสภาพความยากจนในพื้นที่จังหวัดเลยจึงมีความจำเป็นเพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะของความยากจนดังกล่าวและสามารถดำเนินโครงการแก้ไขตลอดจนการออกนโยบายในการบรรเทาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเจาะจง ไม่ให้เกิดการพัฒนาสังคมที่มีลักษณะของการหว่านแห อันจะทำให้เกิดการสูญเสียงบประมาณจำนวนมหาศาลแต่ได้ผลตอบแทนไม่คุ้มกับเงินภาษีที่ใช้จ่ายไป ซึ่งความสูญเปล่าดังกล่าวจะซ้ำเติมความยากจนของครัวเรือนจากงบประมาณเพื่อพัฒนาครัวเรือนยากจนที่ลดลงไปด้วย

รายงาน TPMAP แจ้งสถานะความยากจนของอำเภอปากชมนั้นอยู่ในลำดับที่ 3 จาก 14 อำเภอ มีพื้นที่ปกครองทั้งหมด 6 ตำบล 53 หมู่บ้าน เฉพาะเทศบาลตำบลเชียงกลมและเทศบาลตำบลคอนสา ซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่นลักษณะพิเศษคือมีสองเทศบาลในหนึ่งพื้นที่ โดยเทศบาลตำบลเชียงกลมจะบริหารเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลเชียงกลม ส่วนเทศบาลตำบลคอนสาจะบริหารเฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลเชียงกลม จากการทำการสำรวจข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดเลยอย่างครอบคลุม แม่นยำ รวมถึงทำการสำรวจกลุ่มคนที่ประสบปัญหาความยากจนจากฐานข้อมูลเดิมของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดสอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่กลุ่มคนยากจนเป้าหมายไม่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมเนื่องจากต้องหารายได้เพื่อยังชีพ รวมทั้งทุนมนุษย์ในเรื่องการศึกษาและทักษะทางอาชีพที่มีจำกัด ทำให้ขาดโอกาสในการมีอาชีพที่สร้างรายได้เพิ่มขึ้น ดังนั้นหากมีการแก้ไขความยากจนจากที่ค้นพบ จะสามารถนำไปสู่การจัดทำโครงการนำร่องการสนับสนุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาทักษะจำเป็นในการประกอบอาชีพสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย ทั้งนี้เนื่องจากการสนับสนุนทางสังคมจะเป็นการรับรู้ความจริงที่ว่าใครจะได้รับการดูแล ได้รับความช่วยเหลือ จากภาคีเครือข่าย ซึ่งในการสนับสนุนเครือข่ายทางสังคม แหล่งข้อมูลที่สนับสนุน เช่น การให้ข้อมูล ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความช่วยเหลือทางอาชีพหรือการส่งต่อก็ได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เมื่อเสร็จสิ้นแล้วจะทำให้เกิดความคุ้มครองทางสังคมที่เป็นรูปธรรมและสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการสนับสนุนทางสังคมต่อเนื่องกันไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความยากจนตามแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย

การทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิดการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนได้แก่

(1) การค้นหาผู้นำชุมชนเพื่อร่วมแก้ไขคนยากจน และประสานงานความร่วมมือทุกภาคส่วน โดยสร้างความเข้าใจร่วมกันกับผู้นำ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ซึ่งผู้นำประกอบไปด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการหรือผู้นำธรรมชาติ

(2) จัดทำตัวชี้วัดและค้นหาคนยากจน มีขั้นตอน คือ (2.1) ประชุมประชาคมพัฒนาตัวชี้วัด โดยการประชุมประชาคมร่วมกับผู้นำแก้ไขปัญหาคนยากจน ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อร่วมกันกำหนด ตัวชี้วัดว่าใครคนยากจน (2.2) ระบุพื้นที่และตัวบุคคลที่ชัดเจนตามตัวชี้วัด (2.3) ทำทะเบียนข้อมูล โดยนำข้อมูลรายชื่อที่คัดเลือกแล้วมาจัดทำเป็นทะเบียนข้อมูลคนยากจนในชุมชน

(3) วิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน ปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ไขคนยากจนด้วยอริยสัจ 4 เพื่อให้เกิดความเข้าใจ รับรู้ และวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา สาเหตุ รวมถึงแนวทางแก้ไขคนยากจน

(4) จัดกระบวนการเรียนรู้จากกรณีศึกษา เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้วขั้นตอนต่อไป คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้จากพื้นที่จริง

(5) เชื่อมโยงกับทุนเดิม (กองทุนล้านบาท กองทุน กขคจ. เป็นต้น) หรือจัดตั้งกองทุนใหม่แก้ไขปัญหาคนยากจน เพื่อระดมทุนการแก้ปัญหาความยากจนให้คนในพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคนยากจนของคนในพื้นที่กับชุมชน และหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนงาน

(6) คนยากจนดำเนินการตามแผน โดยได้รับการสนับสนุนทุนเบื้องต้นแบบใช้ทุนคืนดอกเบี้ยต่ำ และสนับสนุนแบบให้เปล่า

(7) สรุปบทเรียน ติดตามประเมินผล เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยทุกๆ 3 เดือน โดยการจัดเวทีชาวบ้าน มีผู้ดำเนินการประชุม ตั้งวาระหรือประเด็นคำถาม เพื่อแลกเปลี่ยนกัน (สมพันธ์ เตชะอธิก และจุติมาพร พลพงษ์, 2560)

2) กรอบการทำงานตามแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihood Framework) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 5 ประการ ที่จะนำไปสู่เป้าหมายในการดำรงชีพที่ยั่งยืน ดังนี้

(1) องค์ประกอบด้านการบริบทของความเปราะ (Powerty and Vulnerability) ซึ่งเป็นความอ่อนแอและไม่แน่นอนที่เป็นภาวะที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบโดยตรงต่อทรัพย์สินและผลลัพธ์จากวิถีการดำเนินชีวิต ได้แก่ ภาวะที่เกิดผลกระทบอย่างทันทีทันโดและรุนแรง (Shocks) ส่งผลเสียหายต่อการดำรงชีพโดยเฉพาะในองค์ประกอบของทรัพย์สิน เช่น ภัยธรรมชาติ การขาดเงินใช้จ่าย ความขัดแย้งในสังคม ปัญหาสุขภาพมนุษย์ พืช สัตว์ แนวโน้ม (Trend) ภาวะแนวโน้มของการเคลื่อนไหวของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อวิธีการดำรงชีพ เช่น แนวโน้มประชากร ทรัพยากร เศรษฐกิจ รัฐบาล นโยบาย และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล (Seasonality) ได้แก่ วัฏจักรต่างๆ เช่น วัฏจักรราคาผลผลิต สุขภาพ โอกาสการจ้างงาน เป็นต้น

(2) ทุน/สินทรัพย์ในการดำรงชีพ (Muthood Asset) หมายถึง ทุนมนุษย์ ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน และทุนทางสังคม มีความสำคัญที่คนสามารถนำมาใช้ในกระบวนการดำรงชีพ (Livehoods Process) ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเกิดผลลัพธ์ มีผลต่อโอกาสการเลือกวิธีการดำรงชีพ และได้รับอิทธิพลโดยตรงจากบริบทความ อ่อนแอและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและสถาบัน

(3) การเปลี่ยนผ่านโครงสร้างและกระบวนการ (Transforming Structures and Processes) เป็นองค์ประกอบที่มีผลกระทบโดยตรงที่ทำให้เกิดความอ่อนแอในกระบวนการและส่งผลต่อการเลือกวิถีการดำรงชีพมีส่วนประกอบย่อย 2 ส่วน คือ โครงสร้าง (Structure) 2 ระดับคือ ระดับสาราณะ และระดับเอกชน และกระบวนการ การขับเคลื่อนของโครงสร้างต่างๆ เช่น นโยบาย กฎหมาย เพื่อแปรเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ในวิถีการดำรงชีพภายได้โครงสร้างและกระบวนการที่เป็นอยู่ เหล่านี้จะช่วยให้ไปสู่เป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

(4) ยุทธวิธีการดำรงชีพ (Livelihoods Strategies) เป็นทางเลือกหรือโอกาสที่ใช้เป็นกลยุทธ์ในการดำเนินชีวิต เช่น ทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความยากจนมีแนวทางใดบ้าง มีกลยุทธ์ในการปรับตัว รับมือรักษาตัวรอดต่อสถานการณ์ต่างๆ อันเป็นปัจจัยเสียงที่อาจเกิดขึ้น

(5) ผลลัพธ์ (Livelihood Outcome) เป็นผลได้ที่เกิดจากการเลือกวิถีหรือยุทธวิธี ในการดำรงชีพซึ่งแสดงออกถึงการดำรงชีพอย่างยั่งยืน ซึ่งมีทั้งผลในระยะสั้นและระยะยาว เช่น การมีรายได้เพิ่มขึ้น (More Income) การเพิ่มการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Increased well Being) การลดความอ่อนแอ (Reduced vulnerability) การเพิ่มความมั่นคงด้านอาหาร (improved food security) และการเกิดความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (Sustainable use of Natural resource base) (มูนีเจ้า เจลแต, 2557)

3) โครงข่ายความปลอดภัยในสังคม (Social Safety Net : SSN) International Labour Organization (ILO) กล่าวว่า เครื่องมือต่างๆเพื่อคุ้มครองและเป็นหลักประกันทางสังคมตามกฎหมายตลอดจนระบบประกันสังคมต่อผู้ใช้แรงงานและกลุ่มคนที่ยากจน (ICFTU-APRO, 2542) จะเห็นได้ว่าจากนิยามดังกล่าว โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมนั้นมีนิยามและความหมายใกล้เคียงกับ Social Welfare หรือ สวัสดิการสังคม คือมุ่งเน้นการรักษาคุณภาพชีวิตของประชาชนแต่เพิ่มความเข้มข้นในส่วนของการช่วยเหลือคนจนไว้ในแนวคิดนี้ ในขณะที่สวัสดิการสังคมโดยทั่วไปมุ่งเน้นการบริการช่วยเหลือคนจนไว้ในแนวคิดนี้ ในขณะที่สวัสดิการสังคมโดยทั่วไปมุ่งเน้นการบริการภาครัฐที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ อาจจะสรุปได้ว่า SSN หรือ โครงข่ายความความปลอดภัยทางสังคม คือการจัดสวัสดิการขั้นต่ำแก่ผู้ที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ (ณรงค์ เพชรประเสริฐ และคณะ, 2542) ซึ่งงานวิจัยและรายงานจำนวนหนึ่งแสดงให้เห็นว่า SSN เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความยากจนและปกป้องคนยากจนให้สามารถมีชีวิตอยู่ได้แม้จะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้น นอกจากนี้ธนาคารโลกยังสนับสนุนให้มีการใช้รัฐสวัสดิการแต่พอดี ให้แค่เพียงพอต่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนยากจนเท่านั้น เพื่อป้องกันการส่งเสริมไม่ให้คนไม่อยากทำงาน (World Bank, 1997) ได้แก่ 1) การบริการสังคม 2) การให้ความช่วยเหลือให้เปล่าแก่ผู้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ 3) การประกันสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิจัยชิ้นนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนได้แก่ 1) ระบบการค้นหาและสอบทานข้อมูล ในกรอบการวิจัยนี้นั้นมุ่งเน้นไปยังการรวบรวมข้อมูล ลักษณะของกลุ่มคนยากจนรวมถึงมีการสอบทานข้อมูลเดิมของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคนจน เพิ่ม/ลด คนยากจน การสำรวจสภาพปัญหาความยากจนครอบคลุม 5 ทุนชุมชนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนสิ่งแวดล้อม ทุนสังคม และทุนการเงิน โดยสภาองค์กรชุมชนในระดับ

ตำบลและจังหวัดจะเป็นกลไกหลักในการค้นหาและสอบทานข้อมูล 2) กลไกส่งต่อความช่วยเหลือ ในส่วนของกลไกส่งต่อความช่วยเหลืออนั้นทางโครงการวิจัยฯ จะประชุมระดมความคิดกับหน่วยงานในระดับจังหวัดและอำเภอ ทั้งภาคราชการและภาคประชาสังคมเพื่อจัดตั้งกลไกส่งต่อความช่วยเหลือที่มีการบูรณาการทั้งในแง่ของหน่วยงานและรูปแบบความยากจน 3) โมเดลแก้จน (โครงการนำร่อง) มุ่งเน้นไปยังการพัฒนาเวทีเรียนรู้และกลไกที่บูรณาการภาคีเพื่อวิเคราะห์และแก้ปัญหาความยากจน โดยเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการวิเคราะห์และเรียนรู้จากข้อมูลร่วมกันเพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปและขับเคลื่อนการแก้ปัญหาร่วมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning Development) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

(1) ดำเนินการสำรวจ ค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจน ในจังหวัดเลย ทั้งหมด 8,000 ครัวเรือน

(2) นำข้อมูลจากการสำรวจไปทำการคัดกรองครัวเรือนยากจนเป้าหมายโดยร่วมกับภาคีเครือข่ายประกอบด้วยเทศบาลตำบลเชียงกลม เทศบาลตำบลคอนสา สภาองค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงกลม และศจพ.อ.ปากชม ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถามส่วนกลางของบพท.

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อวิเคราะห์หาสภาพความยากจนและค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความยากจนในจังหวัดเลย จำนวน 14 อำเภอ ใช้กลุ่มประชากรจากครัวเรือนยากจนตามข้อมูล Thai People Map and Analytics Platform (TPMAP) ที่จัดทำโดยสภาพัฒน์ฯ ร่วมกับ NECTEC ในปี 2562 ในพื้นที่จังหวัดเลยจำนวน 7,342 คน หรือ 4,815 ครัวเรือน โดยเก็บข้อมูลทุกครัวเรือน ร้อยละ 100 และใช้ฐานข้อมูลเพิ่มเติมจากรายชื่อกลุ่มเปราะบาง (social map) ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และรายชื่อผู้ยากลำบากของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เพิ่มเติมจำนวน 3,185 ครัวเรือน รวมครัวเรือนเป้าหมาย 8,000 ครัวเรือน โดยข้อมูลครัวเรือนยากจนได้รับการอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดเลย และเครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ส่วนกลาง (บพท.) เป็นผู้กำหนด ใช้ในการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Point to Point Protocol Connect (PPP Connect) ใช้วิธีการประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านและกำนันในพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลผ่านทีมวิจัยที่ได้อบรมทำความเข้าใจข้อคำถามแต่ละข้อ โครงการวิจัย

ทางทีมวิจัยได้ทำการจัดระเบียบข้อมูลในฐานข้อมูลประชากรกลุ่มเปราะบางในจังหวัดเลยและผู้ยากลำบากในจังหวัดเลยให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด โดยทางทีมวิจัยพบว่าฐานข้อมูลประชากรกลุ่ม

เปราะบางในจังหวัดเลย มีรูปแบบข้อมูลรายบุคคล จึงต้องทำให้ข้อมูลอยู่ในรูปแบบข้อมูลครัวเรือนก่อน และตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลส่วนฐานข้อมูลผู้ยากลำบากในจังหวัดเลย มีข้อมูลที่อยู่ของกลุ่มเป้าหมายสำรวจไม่ครบ ทางทีมวิจัยจึงทำการผูกข้อมูลทั้งสองฐานข้อมูลโดยเชื่อมกันด้วยข้อมูล เลขบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้ได้ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายสำรวจเพิ่มเติมจำนวน 3,185 ครัวเรือน รวมครัวเรือนที่ดำเนินการสำรวจและสอบทานทั้งสิ้น 8,000 ครัวเรือน ประชากรเป้าหมาย (Target population) คือ ครัวเรือนยากจนที่อยู่ในระบบฐานข้อมูลการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยกระทรวง อว. (PPP Connect) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดความยากจนตามรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวนคนจน	จำนวน TPMAP	add on ข้อมูลทุติยภูมิ
1) นาแห้ว	203	58	145
2) เมืองเลย	629	86	543
3) ภูเรือ	181	23	158
4) ภูหลวง	260	22	238
5) เอราวัณ	309	15	294
6) ปากชม	742	696	46
7) วังสะพุง	1,437	787	650
8) ท่าลี่	628	527	101
9) ผาขาว	450	209	241
10) นาด้วง	303	200	103
11) หนองหิน	363	191	172
12) ภูกระดึง	469	122	347
13) ด่านซ้าย	1,087	1,034	53
14) เชียงคาน	939	845	94
รวม	**8,000**	**4,815**	**3,185**

ที่มา: TPMAP จังหวัดเลย (2565) และข้อมูล Add on จากขบวนองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดเลย (2565)

เครื่องมือการวิจัย ระบุเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลางของ บพท. จำนวน 17 หน้า จำแนกตามทุน 5 ด้าน กลุ่มประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ ครัวเรือนยากจนตามข้อมูล Thai People Map and Analytics Platform (TPMAP) แบ่งตามรายอำเภอ จำนวน 8,000 ครัวเรือน

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยมีที่ปรึกษาจาก บพท. จาก มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยชีวิต และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคุณภาพ ได้แก่

(1) การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพและความเป็นอยู่ของตำบลเชียงกลม ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเทศบาลตำบลเชียงกลม จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงกลม จำนวน 1 คน ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบลเชียงกลม จำนวน 1 คน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเชียงกลม จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน

(2) การจัดกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อยืนยันแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จำนวน 14 คน แยกเป็น 1) อาชีพนวดแผนไทย จำนวน 3 คน 2) ประกอบอาชีพเกษตรกร (ปลูกผัก) จำนวน 5 คน 3) ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ (เลี้ยงปลา) จำนวน 5 คน 4) ประกอบอาชีพทำอาหาร จำนวน 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน และค่าร้อยละ

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การถอดบทเรียน ข้อเสนอเชิงนโยบาย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

จริยธรรมในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัย โดยขอรับการพิจารณาคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่ดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของการวิจัยครั้งนี้เลขที่ H022/2564

ข้อมูลการแจ้งสิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย หรือการดำเนินการขอยื่นพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และผลการพิจารณาจากคณะกรรมการ ระบุรายละเอียดการพิจารณา

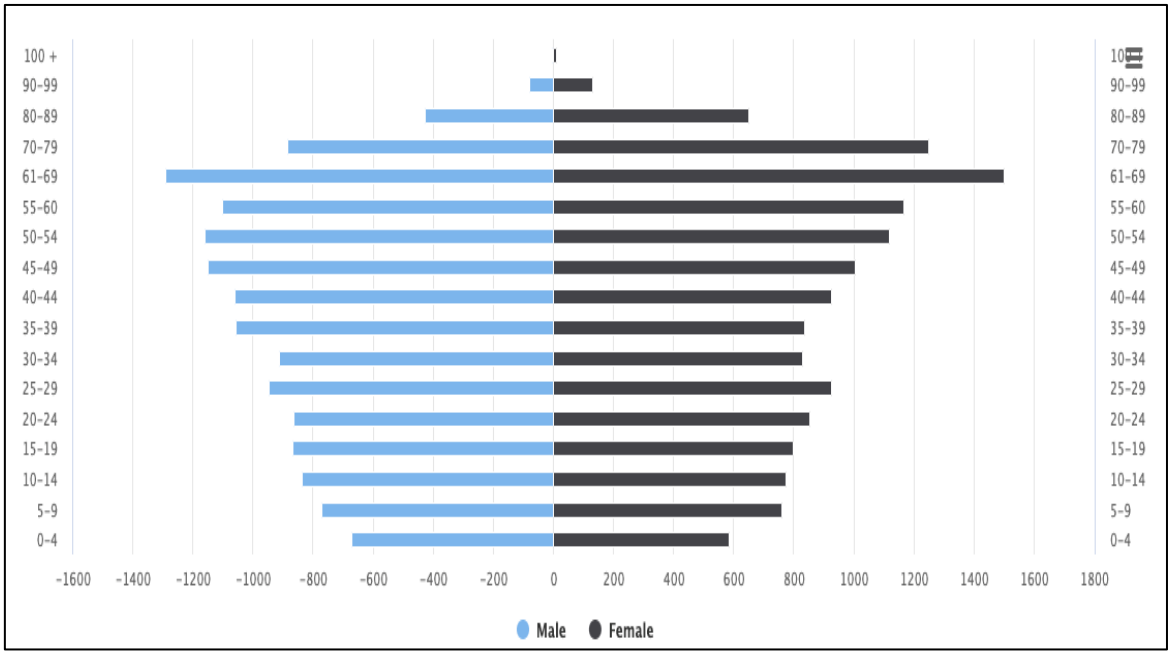
ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพความยากจนตามแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดเลย

ผลการศึกษาพบว่าข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่จังหวัดเลยมีทั้งหมด 14 อำเภอ เป้าหมายการสำรวจ 8,000 ครัวเรือน สามารถเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนที่นำเข้าสู่การวิเคราะห์ทั้งสิ้น 6,918 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 86.47 มีแบบสอบถามที่นำเข้าวิเคราะห์ไม่ได้จำนวน 1,082 ครัวเรือน (13.53%) เนื่องจากมีการโยกย้ายที่อยู่ ปฏิเสธการให้ข้อมูล หรือเจ้าบ้านเสียชีวิต จากแผนภูมิที่ 1 แสดงถึงข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดเลยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลครัวเรือนยากจนที่ทำการสำรวจ ทำให้ทราบว่าช่วงร้อยละของจำนวนประชากรยากจนจังหวัดเลยที่ได้ทำการสอบทานข้อมูลเทียบกับประชากรทั้งหมดโดยแบ่งเป็นรายอำเภออยู่ในช่วง 1.93% – 7.13% อำเภอที่มีร้อยละจำนวนประชากรยากจนที่ทำการสำรวจที่ได้ทำการสอบทานต่อประชากร

ในอำเภอนั้นมากที่สุด 3 ลำดับคือ อำเภอท่าลี่ (7.13%) อำเภอด่านซ้าย (6.43%) อำเภอปากชม (6.09%) นอกจากนั้นข้อมูลที่ได้ทำการสอบทานจากแบบสอบถามสามารถแสดงรายละเอียดได้หลายด้านดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 โครงสร้างประชากรตามกลุ่มอายุครัวเรือนยากจนที่ทำการสำรวจและสอบทานข้อมูล

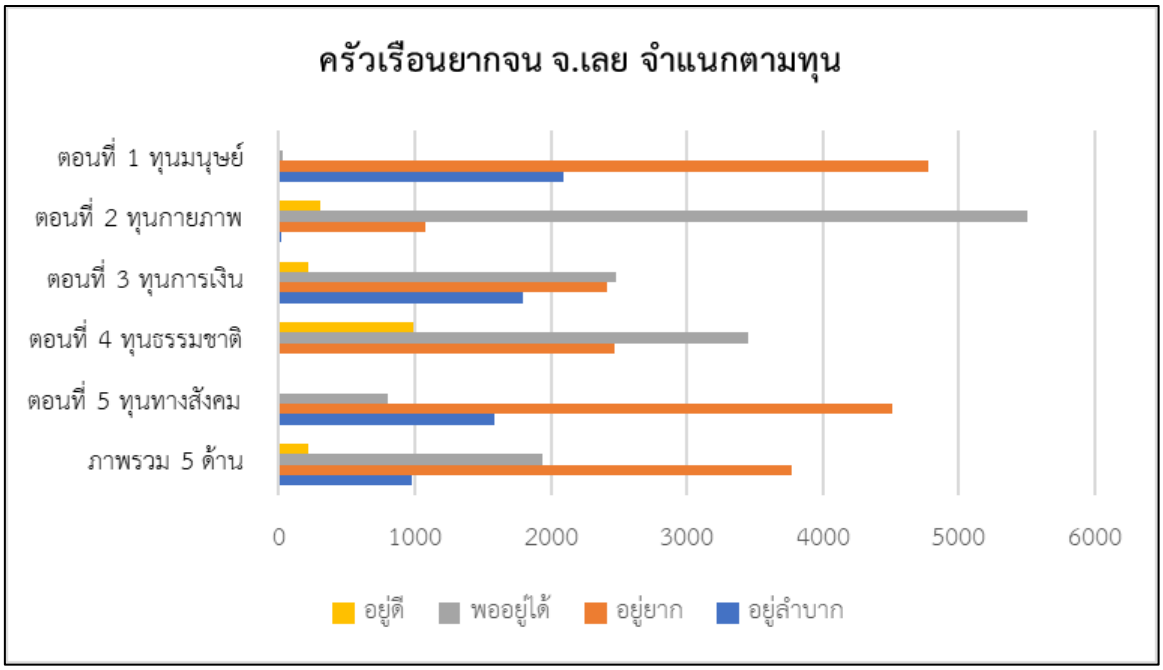
ที่มา: การวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดเลย (2565)

ผลการวิเคราะห์รายได้ของครัวเรือนยากจนกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดเลยที่ได้ทำการวิเคราะห์นั้นพบว่า อำเภอที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุด 3 ลำดับคืออำเภอปากชม (10,234.22) อันดับสองคืออำเภอวังสะพุง (6,800.73) และอันดับสามอำเภอท่าลี่ (6,659.98) และหากคิดรายได้จากการทำการเกษตรเทียบกับรายได้ต่อหัวเท่ากับร้อยละ 34.02 หากคิดรายได้จากการทำปศุสัตว์เทียบกับรายได้ต่อหัวเท่ากับร้อยละ 2.39 หากคิดรายได้จากการได้สวัสดิการเทียบกับรายได้ต่อหัวเท่ากับร้อยละ 20.56 หากคิดรายได้จากการทำประมงเทียบกับรายได้ต่อหัวได้เท่ากับร้อยละ 0.08 และถ้าหากคิดรายได้จากการส่งกลับเทียบกับรายได้ต่อหัวได้เท่ากับร้อยละ 18.44 นอกจากนั้นค่าเฉลี่ยศักยภาพทุนฐานดำรงชีพ 5 มิติ ของครัวเรือนยากจนในจังหวัดเลย ทุนที่อยู่ในระดับพออยู่ได้ ได้แก่ ทุนกายภาพ (2.81) และ ทุนธรรมชาติ (2.73) ทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยาก ได้แก่ ทุนเศรษฐกิจ (2.23) ทุนสังคม (2.01) และ ทุนมนุษย์ (1.85) ตามลำดับ

เมื่อจำแนกประเภทตามนิยามระดับความยากจนของคนจน โดยจำแนกประเภทคนจนตามแบบสอบถาม (บพท.) ทำการจำแนกครัวเรือนยากจนออกเป็น 4 ระดับ ซึ่งในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ส่วนมากแล้วครัวเรือนยากจนในจังหวัดเลยอยู่ในระดับอยู่ยาก จำนวนครัวเรือนเฉลี่ยที่ 3,049.8 ครัวเรือน (44.17%) นั่นคือกลุ่มที่มีปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในแต่ละวัน ซึ่งต้องเร่งดำเนินการจัดหาปัจจัยดำรงชีพ/หรือยกระดับความสามารถในการจัดหาปัจจัยดำรงชีพของตนเองให้พออยู่ได้ รองลงมาอยู่ในระดับพออยู่ได้ จำนวนครัวเรือนเฉลี่ยที่ 2,524.2 ครัวเรือน (35.54%) คือ เป็นกลุ่มที่มีฐานทุนสำหรับการดำรงชีพ แต่ยังไม่

เพียงพอที่จะอยู่รอดได้อย่างปลอดภัยหากประสบกับภาวะความแปรปรวนต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกัน และยกระดับความเป็นอยู่ให้หลุดพ้นจากสภาวะความขาดแคลน/เปราะบาง ระดับถัดมาคือ อยู่ลำบาก มีจำนวนครัวเรือนเฉลี่ยที่ 1,098.8 ครัวเรือน (15.91%) เป็นกลุ่มที่มีความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ต้องดำเนินการนำเข้าสู่ระบบสวัสดิการโดยเร่งด่วน และระดับที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยที่สุดคือ อยู่ดี มีจำนวนครัวเรือนเฉลี่ยที่ 301.6 ครัวเรือน (4.36%) เป็นกลุ่มที่มีภูมิคุ้มกันต่อสภาวะความแปรปรวน/ความเสี่ยงต่าง ๆ มีฐานทุนในด้านต่าง ๆ ที่เพียงพอในการวางแผนอนาคตของตนเอง ครอบครัว และเป็นฐานทุนในระดับชุมชนได้ ดังภาพที่ 1

ภาพประกอบที่ 2 จำนวนครัวเรือนยากจน จ.เลย จำแนกตามทุน

ที่มา: การวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดเลย (2565)

จากภาพประกอบที่ 2 พบว่า ในจังหวัดเลยมีครัวเรือนยากจน จำแนกประเภทตามนิยามระดับความยากจนของคนจน โดยจำแนกประเภทคนจนตามแบบสอบถาม (บพท.) ทำการจำแนกครัวเรือนยากจนออกเป็น 4 ระดับ ซึ่งในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ส่วนมากแล้วครัวเรือนยากจนในจังหวัดเลยอยู่ในระดับอยู่ยาก จำนวนครัวเรือนเฉลี่ยที่ 3,049.8 ครัวเรือน (44.17%) นั่นคือกลุ่มที่มีปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในแต่ละวัน ซึ่งต้องเร่งดำเนินการจัดหาปัจจัยดำรงชีพ/หรือยกระดับความสามารถในการจัดหาปัจจัยดำรงชีพของตนเองให้พออยู่ได้ รองลงมาอยู่ในระดับพออยู่ได้ จำนวนครัวเรือนเฉลี่ยที่ 2,524.2 ครัวเรือน (35.54%) คือ เป็นกลุ่มที่มีฐานทุนสำหรับการดำรงชีพ แต่ยังไม่เพียงพอที่จะอยู่รอดได้อย่างปลอดภัยหากประสบกับภาวะความแปรปรวนต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกัน และยกระดับความเป็นอยู่ให้หลุดพ้นจากสภาวะความขาดแคลน/เปราะบาง ระดับถัดมาคือ อยู่ลำบาก มีจำนวนครัวเรือนเฉลี่ยที่ 1,098.8 ครัวเรือน

(15.91%) เป็นกลุ่มที่มีความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ต้องดำเนินการนำเข้าสู่ระบบสวัสดิการโดยเร่งด่วน และระดับที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยที่สุดคือ อยู่ดี มีจำนวนครัวเรือนเฉลี่ยที่ 301.6 ครัวเรือน (4.36%) เป็นกลุ่มที่มีภูมิคุ้มกันต่อสภาวะความแปรปรวน/ความเสี่ยงต่าง ๆ มีฐานทุนในด้านต่าง ๆ ที่เพียงพอในการวางแผนอนาคตของตนเอง ครอบครัว และเป็นฐานทุนในระดับชุมชนได้

2. ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของ ต.เชียงกลม อ.ปากชม จ.เลย

จากการทำการสำรวจข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดเลยอย่างครอบคลุม แม่นยำ รวมถึงทำการสำรวจกลุ่มคนที่ประสบปัญหาความยากจนจากฐานข้อมูลเดิมของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดพร้อมกับการปรับปรุงรายชื่อคนยากจนที่ตกหล่นไปจากการสำรวจของภาครัฐ ภายใต้แนวความคิดทุนชุมชนห้าด้าน (ทุนทรัพย์สิน ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนสังคม) ในการศึกษาความยากจนพบว่าโดยภาพรวมคนในตำบลเชียงกลมมีสภาวะอยู่ยาก มีค่าระดับที่ 2.25/0.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายทุนทั้ง 5 ด้าน พบว่า มีคนยากจนที่ตกอยู่ในสภาวะอยู่ยาก ในทุนด้านมนุษย์ มีค่าระดับที่ 1.95 และทุนเศรษฐกิจ มีค่าระดับที่ 2.42 และทุนทางสังคม มีค่าระดับที่ 2.03 สำหรับทุนกายภาพ มีค่าระดับที่ 2.59 และทุนธรรมชาติ มีค่าระดับที่ 2.73 คือ พออยู่ได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่กลุ่มคนยากจนเป้าหมายไม่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมเนื่องจากต้องหารายได้เพื่อยังชีพ รวมทั้งทุนมนุษย์ในเรื่องการศึกษาและทักษะทางอาชีพที่มีจำกัด ทำให้ขาดโอกาสในการมีอาชีพที่สร้างรายได้เพิ่มขึ้น และจากสภาพความยากจนของกลุ่มคนยากจนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการนำร่องในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบแม่นยำและมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองต่อลักษณะความยากจนที่ค้นพบ ทีมวิจัยจึงได้จัดทำโครงการนำร่องให้เป็นแนวทางในแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการพัฒนาทักษะจำเป็นในการประกอบอาชีพในพื้นที่ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างแนวทางดังกล่าวจะเป็นการรับรู้ความจริงที่ว่าใครจะได้รับการดูแล ได้รับความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย อันจะนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการพัฒนา ความช่วยเหลือทางอาชีพหรือการส่งต่อในการวิจัยครั้งนี้เมื่อเสร็จสิ้นแล้วจะทำให้เกิดความคุ้มครองทางสังคมที่เป็นรูปธรรมและสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนยากจนต่อไป

ผลจากการวิจัยสภาพความยากจนตามแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดเลยดังกล่าวมาแล้วนั้น ทีมวิจัยจึงได้ร่วมกันจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2564 ณ วัดศรีชมชื่น เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพและความเป็นอยู่ของตำบลเชียงกลม ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเทศบาลตำบลเชียงกลม เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงกลม ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบลเชียงกลม เมื่อวันที่ พบว่า เทศบาลตำบลเชียงกลม มีพื้นที่รับผิดชอบ 3 หมู่บ้านคือ บ้านเชียงกลม (หมู่1) บ้านกลาง (หมู่2) บ้านปางคอม (หมู่6) ประชากร จำนวน 5,175 คน และ 1,629 ครัวเรือน เทศบาลตำบลคอนสา มีพื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) บ้านโพนทอง

2) บ้านคอนสา 3) บ้านห้วย 4) บ้านซำไฮ 5) บ้านห้วยผักกูด 6) บ้านเหมืองทอง 7) บ้านสาธร มีประชากร 5,427 คน พบว่าด้านเศรษฐกิจนั้นส่วนใหญ่ทำการเกษตร ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ส่วนน้อยมีเอกสารสิทธิ์ (รวม สปก.) คนส่วนมากทำงานในพื้นที่กับครอบครัว และส่วนน้อยไปทำงานต่างจังหวัด และกรณีหมู่ 3 มากกว่า 80% ของประชากรจะไปขายลอตเตอรี่ การแบ่งฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชน(ตำบล) โดยแบ่งฐานะความเป็นอยู่เป็นสามระดับ คือ พออยู่พอกิน (เป็นคนส่วนใหญ่ของตำบล) สัดส่วนประมาณ75% ฐานะดี (อยู่ได้ไม่ลำบาก/ไม่เดือดร้อนคนอื่น) สัดส่วนประมาณ 7% อยู่อย่างลำบากต้องการความช่วยเหลือ หรือ ดูแลตัวเองไม่ได้ สัดส่วนประมาณ 18% นอกจากนี้ ยังพบว่า ครัวเรือกลุ่มยากลำบาก ยังมีส่วนร่วมทางสังคมค่อนข้างน้อยเนื่องจากมีเหตุผล/ความจำเป็นต้องไปทำงานประกอบอาชีพ หรือเป็นความสนใจเฉพาะส่วนบุคคล

ทีมวิจัยและภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบ สัมภาษณ์และค้นหากลุ่มเป้าหมายที่มีรายชื่อที่ปรากฏในระบบ TPMAP และข้อมูล Add on ของทีมวิจัย จากทั้งหมด 158 คน โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มคนยากจน กลุ่มคนที่อยู่ได้ปานกลาง กลุ่มคนที่มีฐานะดีแล้ว และกลุ่มคนที่เสียชีวิตหรือย้ายไปอยู่ที่อื่นแล้ว พบว่า

1) กลุ่มคนยากจน ที่เป็นคนไร้ที่ดินทำกิน มีสมาชิกในบ้านมาก เช่าบ้านอยู่ เป็นผู้พิการ คนชรา มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 22.15

2) กลุ่มคนที่อยู่ได้ปานกลาง มีที่ดินทำกินและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้วันต่อวัน มีจำนวน 53 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.54

3) กลุ่มคนที่มีฐานะแล้ว มีอาชีพที่มั่นคง มีลูกหลานที่รับราชการสามารถดูแลได้เป็นอย่างดี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 40.51

4) กลุ่มคนที่เสียชีวิตหรือย้ายไปอยู่ที่อื่น ติดคุก ติดต่อไม่ได้แล้ว จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80

ทีมวิจัยจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการร่วม ในวันที่ 22 ธันวาคม 2564 ณ ห้องประชุมสภา เทศบาลตำบลเชียงกลม โดยมีภาคีเครือข่ายเข้าร่วม ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเทศบาลตำบลเชียงกลม เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงกลม สำนักงานเทศบาลตำบลคอนสา ผลการจัดเวทีพบว่ากิจกรรมที่แต่ละภาคีดำเนินการแก้ไขปัญหาคนจนอยู่ประกอบด้วย

1) สำนักงานเทศบาลตำบลเชียงกลม ทำหน้าที่ในด้านจัดหางบประมาณเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุผู้พิการบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ของบจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดเลย โดยการออกสำรวจผู้ที่มีภาวะยากลำบาก (อยู่แต่ไม่มีเงินใช้) ออกเยี่ยมและของบประมาณมาช่วยเหลือ งานส่งเสริมอาชีพโรงเรียนผู้สูงอายุ (ทอผ้า, จักสาน) ก็จะมีรายได้ขายจำหน่าย มีศูนย์ผู้สูงอายุ, ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย (ประชาชนทั่วไป, กลุ่มแม่บ้าน) ของบจากกองทุนสวัสดิการสังคมจาก กระทรวง พม. งบประมาณซ่อมแซมที่อยู่อาศัย (พม.จ.) หลังละ 20,000-

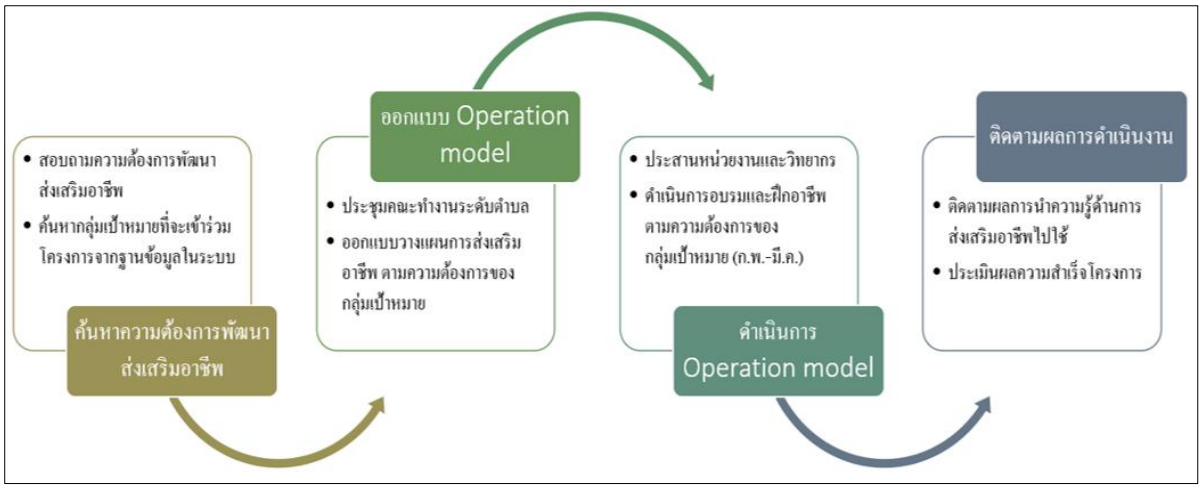
40,000 บาท ถ้าบ้านเรือนชำรุดมากจะมีโครงการก่อสร้างบ้านท้องถิ่นไทยเทิดไท้องค์ราชัน หลังละ 100,000 บาท กองทุน สปสช. ดูแลตรวจสุขภาพประจำปีอยู่แล้ว เป็นต้น

2) สำนักงานเทศบาลตำบลคอนสา ทำหน้าที่ในด้าน มีสภาเด็กและเยาวชนโดยสมาชิกชมรม 100 กว่าคน แต่เข้ากิจกรรมสม่ำเสมอประมาณ 20 กว่าคน มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (กรมผู้สูงอายุ) ได้รับสนับสนุนการสร้างอาคารในการซ่อมต่อเติมให้มีที่แสดงและผลิตเครื่องจักสาน กะติ๊บข้าว หวด ตะกร้า (สานไม่ทัน) ไม้คานหาบ (หาตลาดเอง) แต่ได้หยุดกิจกรรมระยะหนึ่งเนื่องจากโควิด กลุ่มผู้สูงอายุนั้น ผู้หญิงทอผ้า (ผ้าฝ้าย) ได้แก่ ผ้าห่ม ผ้าชิ่น (วัฒนธรรมจังหวัดเลยเข้ามาช่วยเรื่องบรรจุภัณฑ์) ถ้าทำด้วยกันเป็นของส่วนรวม ถ้าอยู่บ้านจะเป็นของส่วนตัว ถ้ามีงานเกี่ยวกับโอทอปก็มีการส่งเสริมเพื่อขายอย่างออกบูธของจังหวัดกะติ๊บข้าวของเชียงกลมจะมีลายที่เฉพาะตัว สถานที่เป็นการประชาคม ให้ลงที่ กศน.เดิม

3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงกล ทำหน้าที่ในด้านสาธารณสุข มีผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยที่ต้องการความช่วยเหลือ ให้ความดูแลตามความเหมาะสม มีผู้ดูแลโดยเฉพาะทีมดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชนที่ชื่อว่า Caregiver หรือผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง (CG) ทั้งหมด 8 คน ออกเยี่ยมบ้านและดูแลช่วยเหลือผู้ป่วย บางคนจะต้องดูแลทุกสามวัน ทุกอาทิตย์ ติดเตียง ติดบ้าน ติดสังคม ในภาพรวมพยายามผลักดันให้ตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแบบพึ่งพิงในระยะยาว มี CG ทุกหมู่บ้าน ผู้ติดเตียงไล่ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ ได้รับค่าตอบแทนจาก สปสช. 1,500 บาท (ถ้าดูแลมากกว่า 5 คนขึ้นไป) ทั้งเทศบาลและเทศบาลคอนสา ในบุคคลทั่วไปที่ยากจนจริงๆที่ผ่านถ้าออกไปในพื้นที่ เช่น เคสที่ห้วยผักกูดมีภาวะยากจน คือ ดูจากสภาพบ้านและสภาพครอบครัว ก็มีการขอรับบริจาคจากชุมชน และขอความร่วมมือจากเทศบาลทั้งสองแห่งเป็นหลัก กลุ่มยากจนไม่ค่อยเข้ามารับยา ต้องไปติดตามเยี่ยมบ้าน ประสานกับศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน อบรมนวด (ไม่ค่อยมา)

ดังนั้นข้อมูลที่ภาคีเครือข่ายร่วมกันให้ข้อมูล วิเคราะห์ร่วมกันแล้วจึงได้ร่วมกันออกแบบโมเดลที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน แต่เนื่องจากในการวิจัยนั้นมีจริยธรรมการวิจัยที่กำหนดให้นักวิจัยต้องอาศัยคนที่เป็นสื่อกลางในการสนทนากับกลุ่มเป้าหมายเนื่องจากเป็นกลุ่มคนเปราะบาง นักวิจัยจึงต้องมีความระมัดระวังในการเก็บข้อมูล ที่ประชุมได้ตกลงให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนของสำนักงานเทศบาลตำบลของทั้งสองแห่งลงพื้นที่สำรวจเพื่อสอบถามความต้องการของครัวเรือนเป้าหมาย ว่าต้องการจะพัฒนาส่งเสริมอาชีพในเรื่องอะไร กลุ่มเป้าหมายควรเป็นวัยรุ่นหรือวัยทำงาน (เพื่อขยายผล) อาชีพใหม่ๆ ที่ไม่เคยสัมผัส วัยรุ่นจะประชาสัมพันธ์บอกต่อ อาชีพเดิมถ้ารายได้ไม่ตอบโจทย์อาจเสนอทางออก เช่น อาชีพซ่อมโทรศัพท์ ซ่อมเครื่องไม้เครื่องมือการเกษตรเล็กๆน้อยๆ ปั๊มน้ำ ตัดหญ้า (เครื่องจักรเบา) ช่างแอร์ ขายของออนไลน์ สอนการสร้างเพจ เป็นต้น โดยใช้กรอบการดำเนินงานดังนี้

ภาพประกอบที่ 3 กรอบการดำเนินงานสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย

ที่มา: การวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดเลย (2565)

จากการสอบทานข้อมูลกับผู้ใหญ่บ้าน ขบวนองค์กรชุมชนตำบล เทศบาลตำบลเชียงกลมและเทศบาลตำบลคอนสา (ดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม 2565) ได้มีการคัดกรองและลงติดตามสอบถามไปยังครัวเรือนเป้าหมายที่มีชื่ออยู่ในระบบรวมทั้งประชุมหารือจัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนโมเดลแก้จนตำบลเชียงกลม โดยมีหน่วยงานส่วนราชการในตำบลที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยเทศบาลตำบลเชียงกลม เทศบาลตำบลคอนสา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงกลม พัฒนาการอำเภอปากชม ตัวแทนผู้นำชุมชน สภาองค์กรชุมชนตำบลและนักพัฒนาชุมชนตำบล เข้ามามีส่วนร่วมในการลงติดตามสอบถามทุกครัวเรือนความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมอาชีพของครัวเรือนที่มีรายชื่ออยู่ในระบบ PPP Connect ทุกครัวเรือน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมอาชีพที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และครัวเรือนที่มีความสนใจต่อการส่งเสริมอาชีพ

การดำเนินงานขับเคลื่อนโมเดลแก้จนระดับตำบลมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จากการประชุมเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2565 อำเภอปากชมประชุม ศจพ.อ. แล้วสองครั้ง ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล TPMAP ประมาณ 80% เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นตามนโยบายของนายกรัฐมนตรีในเรื่องของการขจัดความยากจนและพัฒนาทุกช่วงวัย ตำบลเชียงกลมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทางราชภัฏ มีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ทั้งหมด 695 ครัวเรือน (TPMAP 65) หัวหน้าทีมที่รับผิดชอบในเรื่องการเข้าไปสำรวจในหมู่บ้านของแต่ละมิติ 5 มิติ จะมี สุขภาพความเป็นอยู่ (พมจ.) การศึกษา รายได้ (เกษตร แรงงาน มหาดไทย ศึกษาธิการ) การเข้าถึงบริการภาครัฐ (พม. เป็นหลัก) ออกสำรวจไปแล้ว 80%

ข้อมูลจากการคัดกรองออกมาจะอยู่ในระดับปานกลาง ถึงยากจน ระหว่างที่ใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านเป็นคนที่อยู่ในระดับไหน หลังจากที่สรุปข้อมูลออกมาจะพบว่ามีความต้องการ ได้แก่ ทุนและพัฒนาทักษะอาชีพเสริมสวย นวดแผนโบราณ ช่วยเรื่องการต่อเติมบ้าน เลี้ยงสัตว์ ต้องการทุนในการประกอบอาชีพ ความต้องการช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สิน การอุปโภคบริโภค นอกจากนี้กรณีไม่ปรากฏรายชื่อในฐานข้อมูล TPMAP

ผู้ใหญ่บ้านจึงเสนออยากให้ช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ด้วยเนื่องจากมีปัญหาความยากจนในระดับที่รุนแรง อยากให้ช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตคนเหล่านี้ โดยแผนการแก้ไขปัญหาความยากจนของเทศบาลเชียงกลมจะเป็นลักษณะการให้ทุน (2,000-3,000 บาท) ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บ้านพักเด็ก คอนสามีอยู่ในแผนที่เราลงไปเยี่ยมมอบถุงยังชีพ ถ้าเป็นอาชีพการฝึกทักษะเช่นการนวด การซ่อมรถ ส่วนมากจะไม่มีอยู่ในแผน ส่วนมากอยากได้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งทางพัฒนาสังคมมีทุนมาให้ ถ้าช่วงเดือนนี้มีงบหน่วยงานแจ้งมาแล้วหาคนส่งให้ ปีละครั้งและสับเปลี่ยนกันไปในแต่ละปี แต่ยังไม่มีการเขียนแผนรองรับเอาไว้ นอกจากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ จับกลุ่มขึ้นมาทำการจักสาน หวด ทอผ้า และตั้งขาย พอมีโควิด-19 ก็ไม่มีการรวมตัวกัน ทำอยู่ที่บ้าน เทศบาลก็จะดำเนินหาช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมอาชีพคนชรา สุภาพสตรี จะสนับสนุนงบกลางซื้ออุปกรณ์มาทำ ซึ่งเป็นงบที่ทางเทศบาลตั้งไว้ ส่วนในงานเกษตรก็จะสนับสนุนเป็นกล้าไม้ให้ไปปลูกที่บ้านเน้นไม้ผล เมื่อมีงานสำคัญก็จะมีการแจกต้นกล้าไม้ แต่จะไม่มีการส่งเสริมให้มาตั้งโรงเรียนสอนวิชาชีพ มีแต่ส่งไปเรียนที่อื่นแล้วมาเปิดอบรมเป็นรายกรณีไป โดยประเมินผลจาก รายรับรายจ่าย รูปภาพกิจกรรม รายงานผลการดำเนินงานทั้งหมด สำหรับเทศบาลคอนสา จะมีกลุ่มต่างๆเข้าไปเยอะ งานโรงน้ำ งานกลุ่มมะม่วงดอง ก็ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ทีนี้พอ ศจพ.อ. ของอำเภอปากชม ในส่วนของพื้นที่หลังจากที่เราสำรวจคนยากจนแล้วเราไปทำอะไรกับคนยากจนบ้าง ให้ทางผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อสม. จัดเป็นทีม ทีมละ 3-5 คน แบ่งไป 15 ครัวเรือนไปสำรวจ เพราะจากข้อมูลที่จังหวัดให้มา ปากชมมีคนที่อยากจนเยอะ จะทำอย่างไรให้ข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (มิติสุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา รายได้) ถ้าพูดถึงอาชีพอาชีพที่เขาทำส่วนใหญ่เป็นการรับจ้าง ถ้าเป็นอาชีพก็ต้องมีทุนอีก ส่วนมากถ้าพูดถึงเรื่องอาชีพช่วงระยะเวลานี้อาชีพที่เหมาะจะเป็นเรื่องของเกษตร น่าจะเป็นการอบรมโดยจัดในพื้นที่ ถ้าให้ไปเรียนฝึกอาชีพระยะสั้นก็คงจะไม่ไป ถ้าพูดถึงเรื่อง การซ่อมรถ เสริมสวย นวด (เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่สามารถจะส่งเสริมได้) ถ้าสอนไปแล้วจะไปประกอบอาชีพได้หรือไม่ (ต้องการสนับสนุนทุน) เสริมสวย นวด (ประสานกับทาง รพ.สต.) ซ่อมเครื่องยนต์ทางการเกษตร หากลงชื่อไว้ก็จะสามารถส่งต่อได้ จึงต้องค้นหาความต้องการชุมชนว่าอาชีพจะมีทั้งหมดกี่อาชีพ และสภาพความต้องการของหมู่บ้านต้องการอาชีพไหน โดยต้องสำรวจกลุ่มเป้าหมาย

จากผลการดำเนินงานตามแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย ได้สรุปกลุ่มเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญ ของอาชีพที่ต้องการดำเนินการส่งเสริมให้กลับกลุ่มครัวเรือนยากจนที่มีชื่ออยู่ในระบบฐานข้อมูล PPP Connect เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2565 เนื่องจากข้อมูลทาง TPMAP ได้สำรวจและมีการปรับทางจากปี 2562 เป็นปี 2565 โดยมีจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในฐานเพิ่มมากขึ้น สรุปจำนวนครัวเรือนยากจนได้ 133 ครัวเรือน และจัดกลุ่มแต่ละกลุ่มว่าหน่วยงานไหนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งที่ประชุมให้ความเห็นว่าการกระบวนการช่วยเหลือครัวเรือนที่มีชื่อในระบบต้องให้แตกต่างจากครัวเรือนปกติ ซึ่งก็จะเกิดความเหลื่อมล้ำของครัวเรือนที่อยู่ข้างๆ ทีมวิจัยจึงต้องมีความระมัดระวังและส่งเสริมตามภูมิสังคมที่ใกล้เคียงกัน โดยให้มีความระมัดระวังตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นอย่างมาก และเสนอแนวทางที่อาจจะดีกว่าหรือใกล้เคียงก็จะทำให้ความช่วยเหลือ จะไม่เกิดความขัดแย้ง

ภายในชุมชน ไม่ไปส่งเสริมให้เกิดความเหลื่อมล้ำกัน โดยที่ประชุมได้สรุปความต้องการการส่งเสริมอาชีพของครัวเรือนดังนี้ 1) การซ่อมแซมบ้านเรือน (ส่งต่อสภาองค์กรชุมชนตำบล) 2) สุขภาพ (ส่งต่อ พม. หรือ สสอ. กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ) 3) อาชีพนวดแผนไทย 4) ประกอบอาชีพเกษตรกร (ปลูกผัก) 5) ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ (เลี้ยงปลา) 6) ประกอบอาชีพทำอาหาร 7)ความต้องการเครื่องอุปโภค/บริโภค (ส่งต่อหน่วยงานส่วนท้องถิ่น/สภากาชาด) 8) ไม่มีที่ดินทำกิน (ส่งต่อ คทช.อำเภอ คทช.จังหวัด สปก.)

ผลการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของครัวเรือนแล้ว คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการส่งเสริมทักษะอาชีพใน 5 เรื่องให้กับครัวเรือนเป้าหมายตามความต้องการคือ 1) ส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพเกษตรกร (ปลูกผักอินทรีย์) จำนวน 18 ครัวเรือน 2) ส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพเลี้ยงปลา จำนวน 13 ครัวเรือน 3) ส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพนวดแผนโบราณ จำนวน 6 ครัวเรือน 4) ส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพขายอาหาร (ขายก๋วยเตี๋ยว) จำนวน 2 ครัวเรือน 5) ส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ไข่ จำนวน 10 ครัวเรือน รวมจำนวนครัวเรือนที่เข้ากระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนทั้งสิ้น 49 ครัวเรือน ซึ่งพบว่าจากการติดตามครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมทักษะอาชีพได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมอาชีพไปปฏิบัติจริงทั้ง 5 อาชีพ ได้แก่ เกษตรกร (ปลูกผักอินทรีย์) อาชีพเลี้ยงปลา นวดแผนโบราณ ขายก๋วยเตี๋ยว และเลี้ยงไก่ไข่ ถึงแม้ว่าระยะเวลาการดำเนินโครงการจะยังไม่เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ชันเจน แต่ทุกครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการได้เกิดการนำไปปฏิบัติจริง เช่นอาชีพขายก๋วยเตี๋ยวได้เปิดร้านขายก๋วยเตี๋ยวตามตลาดนัดและเช่าพื้นที่ขายก๋วยเตี๋ยวโดยสามารถทำกำไรได้วันละ 300-500 บาท อาชีพเลี้ยงปลา เมื่อปลาเริ่มได้ขนาดที่ขายได้จะสามารถสร้างรายได้จากการขายกิโลกรัมละ 80-100 บาท โดยเน้นการขายในพื้นที่ และการนำปลาไปบริโภคเองในครัวเรือน อาชีพเลี้ยงไก่ไข่ยังไม่เกิดผลที่ชัดเจนเนื่องจากยังไม่ได้ระยะเวลาที่ไก่จะออกไข่ บางส่วนที่ไข่ก็ยังเป็นไข่ฟองเล็ก คณะผู้วิจัยได้ประสานให้ปศุสัตว์จังหวัดมาช่วยให้คำแนะนำต่อไป สำหรับอาชีพนวดแผนโบราณ มีบางส่วนที่มีทักษะการนวดอยู่แล้วทาง รพ.สต.จะดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาทักษะต่อไป สำหรับครัวเรือนปลูกผักอินทรีย์นั้นตรงกับฤดูฝนจึงยังไม่สามารถดำเนินการปลูกผักได้เนื่องจากปริมาณน้ำฝนที่มากเกินไปส่งผลต่อการเจริญเติบโตของผัก แต่ทางครัวเรือนเป้าหมายก็จะเริ่มดำเนินการปลูกหลังจากพ้นช่วงฤดูฝนไปแล้วและเกษตรอำเภอจะเข้ามาช่วยในการให้คำแนะนำต่อไป

จากการวิจัยในพื้นที่นั้นต่างได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงาน จนเกิดเป็นคณะทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับตำบล ภาคีเครือข่าย ประกอบด้วยเทศบาลตำบลเชียงกลม เทศบาลตำบลคอนสา สภาองค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงกลม และ ศจพ.อ.ปากชม ซึ่งได้ดำเนินการร่วมกันตั้งแต่ต้นทาง คือการสำรวจข้อมูล การคัดกรองครัวเรือนยากจนเข้าสู่การพัฒนา การวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินการ และติดตามประเมินผลร่วมกัน เป็นการร่วมมือที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทาง และมีการดำเนินการติดตามครัวเรือนเป้าหมายเป็นระยะโดยคณะทำงานในพื้นที่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรอำเภอปากชม ปศุสัตว์อำเภอเมืองเลย โรงพยาบาลส่งเสริม

สุขภาพตำบลเชียงกลม ทำให้เกิดการสนับสนุนองค์ความรู้ การให้คำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ตรงศาสตร์ และเกิดการเชื่อมต่อเครือข่ายรองรับทางสังคมในพื้นที่ตำบลเชียงกลมให้กว้างขวางขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย พบว่า

1. การศึกษาความยากจนพบว่าโดยภาพรวมคนในตำบลเชียงกลมมีสภาวะอยู่ยาก มีค่าระดับที่ 2.25/0.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายทุนทั้ง 5 ด้าน พบว่า มีคนยากจนที่ตกอยู่ในสภาวะอยู่ยาก ในทุนด้านมนุษย์ มีค่าระดับที่ 1.95 และทุนเศรษฐกิจ มีค่าระดับที่ 2.42 และทุนทางสังคม มีค่าระดับที่ 2.03 สำหรับทุนกายภาพ มีค่าระดับที่ 2.59 และ ทุนธรรมชาติ มีค่าระดับที่ 2.73 คือ พออยู่ได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่กลุ่มคนยากจนเป้าหมายไม่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมเนื่องจากต้องหารายได้เพื่อยังชีพรวมทั้งทุนมนุษย์ในเรื่องการศึกษาและทักษะทางอาชีพที่มีจำกัด ทำให้ขาดโอกาสในการมีอาชีพที่สร้างรายได้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับมูนีเจ้า เจลแต, 2557 ที่กล่าวถึงกรอบการทำงานตามแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihood Framework) เป็นกความสัมพันธ์ ที่จะนำไปสู่เป้าหมายในการดำรงชีพที่ยั่งยืน ทุน/สินทรัพย์ในการดำรงชีพ (Muthood Asset) โดยมีทุนคือ ทุนมนุษย์ ทุนทางธรรมชาติ ทุนทาง กายภาพ ทุนทางการเงิน และทุนทางสังคม มีความสำคัญที่คนสามารถนำมาใช้ในกระบวนการดำรงชีพ (Livehoods Process) ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเกิดผลลัพธ์ มีผลต่อโอกาสการเลือกวิธีการดำรงชีพ และได้รับอิทธิพลโดยตรงจากบริบทความอ่อนแอและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและสถาบัน และผลลัพธ์ (Livelihood Outcome) เป็นผลได้ที่เกิดจากการเลือกวิถีหรือยุทธวิธี ในการดำรงชีพซึ่ง แสดงออกถึงการดำรงชีพอย่างยั่งยืน ซึ่งมีทั้งผลในระยะสั้นและระยะยาว

2. การแก้ไขปัญหาความยากจนนั้นต่างได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงาน จนเกิดเป็นคณะทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับตำบล ภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย เทศบาลตำบลเชียงกลม เทศบาลตำบลคอนสา สภาองค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงกลม และ ศจพ.อ.ปากชม ซึ่งได้ดำเนินการร่วมกันตั้งแต่ต้นทาง คือการสำรวจข้อมูล การคัดกรองครัวเรือนยากจนเข้าสู่การพัฒนา การวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินการ และติดตามประเมินผลร่วมกัน เป็นการร่วมมือที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทาง และมีการดำเนินการติดตามครัวเรือนเป้าหมายเป็นระยะโดยคณะทำงานในพื้นที่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรอำเภอปากชม ปศุสัตว์อำเภอเมืองเลย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงกลม ทำให้เกิดการสนับสนุนองค์ความรู้ การให้คำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ตรงศาสตร์ และเกิดการเชื่อมต่อเครือข่ายรองรับทางสังคมในพื้นที่ตำบลเชียงกลมให้กว้างขวางขึ้น สอดคล้องกับ นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2566) ศึกษาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พบว่าความยากจนยังคงกระจุกตัวหนาแน่นอยู่ในเขตชนบทมากกว่าเขตเมือง ส่วนสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำจะมีความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งและรายได้เป็นลำดับแรก ส่วนแนวทางการกำหนดนโยบาย

สาธารณะที่เหมาะสม คือ ควรให้ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะสามารถเข้าถึงชุมชนเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ร่วมประเมินทรัพยากรชุมชน และพื้นฐานความรู้ของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสในด้านต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นจริง สอดคล้องกับ Suratao et al. (2021) ที่ศึกษา The model for potential development of community organization council in the northeast region พบว่าในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาชุมชนต้องให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานชุมชนท้องถิ่นโดยการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ตั้งแต่ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบ ซึ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนนั้นสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นในกระบวนการมีส่วนร่วมยังเป็นกระบวนการในการส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่จะนำไปสู่การเป็นเจ้าของหรือการรู้สึกถึงความเป็นหนึ่งเดียวร่วมกันของการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นหนึ่งเดียวทั้งระบบที่จะร่วมกันขับเคลื่อนให้การแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและแม่นยำ

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

ผลการวิจัยแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย มีองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยคือการทบทวนข้อมูลทั้งจากข้อมูล TPMAP และข้อมูลนำเข้ากรณีสำรวจจากพื้นที่แล้วพบว่ามีข้อมูลคนจนตกหล่น แล้วเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วจำแนกตามลักษณะทุนชีวิตของคนยากจน อันเป็นการวิเคราะห์จุดเสี่ยงของความยากจนแล้วนำเข้าสู่กระบวนการคัดกรองคนจนจริงแล้วพิจารณาส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความต้องการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยสามารถดำเนินการได้ ส่วนคนที่ไม่ยากจนแล้วให้ดำเนินการคัดออกจากระบบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ จากผลการวิจัยสภาพความยากจนตามแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดเลยครั้งนี้ พบว่าจังหวัดเลยมีครัวเรือนยากจนจำแนกประเภทตามนิยามระดับความยากจนของคนจน โดยจำแนกประเภทคนจนตามแบบสอบถาม (บพท.) จำแนกครัวเรือนยากจนออกเป็น 4 ระดับ ซึ่งในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่าส่วนมากแล้วครัวเรือนยากจนในจังหวัดเลยอยู่ในระดับอยู่ยาก ดังนั้นศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเลย (ศจพ.จ.เลย) ควรบูรณาการข้อมูลของแต่ละหน่วยงานและร่วมกันวางแผนการแก้ไขความยากจนในเชิงปฏิบัติการแบบหนึ่งเดียวเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่เบ็ดเสร็จและแม่นยำตามเป้าหมายของทุกหน่วยงานร่วมกัน รวมทั้งควรนำโมเดลในพื้นที่ตำบลปากชมไปพัฒนาต่อยอดช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดเลย

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในด้านการเสริมพลังทางสังคมเพื่อให้มี Social safety net ที่ดีต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนที่แม่นยำตามเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม. (2564). *แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม (ฉบับปรับปรุง).* https://www.dwf.go.th//storage/27880/แผนปฏิรูป_แยกด้าน-09-สังคม.pdf

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, วรวิทย์ เจริญเลิศ, กนกศักดิ์ แก้วเทพ, จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทร, บัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ, และ ปราณี ขัติยศ. (2542). *การสำรวจความรู้เชิงแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และความสำคัญต่อสังคมของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net)* (No. 77377). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:77377

ธนพล สราญจิตร์. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 5*(2), 12–21. สืบค้นจาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/article/view/48375

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2566). ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 6*(1), 61–74. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/husolru/article/view/269259

มนัส สุวรรณ. (2549). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

มูนีเร๊าะ เจะแต. (2557). การปรับตัวในการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติบูโดสุไหงปาดี กรณีศึกษา: ชุมชนในตำบลปาลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

สมพันธ์ เตชะอธิก และจุติมาพร พลพงษ์. (2560). คู่มือการแก้ไขปัญหาคนยากจน (เอกสารถ่ายสำเนาเย็บเล่ม)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *ระบบสถิติประเทศไทย.* https://www.nso.go.th

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเลย. (2564). *รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดเลย ประจำปี 2564.* https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20211110143700.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2560). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2560.* https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=social

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2562). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2562.* https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=social

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *เอกสารสำหรับระบบ TPMAP.* https://www.tpmap.in.th/about

สำนักงานหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.). (2564). *แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564–2570.* https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/bcg/20211228-BCG-Action-Plan-2564-2570.pdf

เสรี พงศ์พิศ. (2556). *แผนที่ชีวิต เข็มทิศชุมชน.* กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.). (2564). เอกสารประกอบการประชุมโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบแม่นยำและตรงจุด (เอกสารถ่ายสำเนา)

SDG Move. (2562, 12 เมษายน). สถานะเป้าหมายที่ 1 การขจัดความยากจนในทุกพื้นที่และทุกรูปแบบ (Status Review: SDG 1). https://www.sdgmove.com/2019/04/12/status-review-sdg1/

Suratao, S., Maliton, W., Soisuwan, K., Mahapornphong, P., Sawatta, S., & Ruangsan, N. (2021). The model for potential development of community organization council in the northeast region. *Linguistics and Culture Review, 5*(S3), 596–604. https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS3.1608